

Міністерство освіти і науки України
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя
Кафедра української мови, методики її навчання та перекладу
Кафедра літератури, методики її навчання, історії культури та
журналістики

ЗАТВЕРДЖЕНО

Приймальною комісією

Протокол № 4 від 01 лютого 2022 р.

Голова Приймальної комісії

Олександр САМОЙЛЕНКО

Програма
вступного випробовування до аспірантури
зі спеціальності 035 Філологія

Освітній рівень: третій (освітньо-науковий)

Галузь знань: 03 Гуманітарні науки

Спеціальність: 035 Філологія

Освітньо-наукова програма: «Українська мова та література»

На основі: освітнього ступеня магістр, освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліст

Модуль 1. ПРОГРАМА З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

РОЗГЛЯНУТО та ЗАТВЕРДЖЕНО
на засіданні кафедри української мови, методики її
навчання та перекладу
(протокол № 5 від 26 січня 2022 р.).

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма для складання вступного іспиту до аспірантури на основі освітнього ступеня магістр, освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліст розроблена відповідно до освітньо-професійних програм підготовки магістрів та освітньо-наукових програм докторів філософії зі спеціальності 035 Філологія (Українська мова) галузі знань 03 Гуманітарні науки на третьому рівні вищої освіти, який передбачає набуття особою компетентностей, достатніх для продукування нових ідей, вирішення комплексних проблем у сфері професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, оволодіння методологією наукової й педагогічної діяльності, проведення актуального дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

Мета іспиту – встановити глибину необхідних знань вступника зі спеціальності та рівень його підготовки до самостійної науково-дослідної роботи.

Програма містить перелік питань із курсів сучасної української літературної мови, історії української літературної мови, історичної граматики, стилістики української мови, української діалектології, загального мовознавства, які дають можливість виявити обсяг і глибину знань із цих дисциплін з урахуванням сучасних тенденцій розвитку лінгвістики, комплексно оцінити стан готовності вступників до дослідницької діяльності в галузі філології.

Засвоєння програмного матеріалу спрямоване на узагальнення й систематизацію знань про мовні явища й зв'язки між ними, на закріплення термінологічної бази, на розвиток наукового апарату майбутнього аспіранта. Опрацювання наукової літератури допоможе зорієнтуватись у різноманітних лінгвістичних поглядах на розглянуті проблеми, виділити актуальні теми для майбутньої дослідницької діяльності. Питання сформульовані так, що відповідь на них передбачає розуміння суміжних явищ з історичної фонетики та граматики. Акцент зроблено на ключових питаннях із розділів «Фонетика», «Лексикологія», «Морфологія» та «Синтаксис».

Підготовка здобувачів наукового ступеня доктора філософії в галузі філології до вступного іспиту за цією програмою сприятиме формуванню цілісного аналітичного бачення історії, системи й структури української мови та вдосконаленню фахових компетентностей.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВІДПОВІДЕЙ

Вступний іспит для здобувачів третього освітньо-наукового рівня вищої освіти за освітньо-науковими програмами спеціальності 035 Філологія проводиться за білетами, складеними відповідно до Програми, в усній формі після попереднього обдумування питань. Відповідь виявляє рівень сформованості фахових і загальнонаукових знань здобувача, їх системність і відповідність сучасному науковому дискурсу, ступінь готовності до наукового дослідження з мовознавчих проблем. Вступний іспит оцінюється за такими критеріями:

«Відмінно» (90–100 балів) – здобувач безпомилково знає фактичний матеріал, досконало орієнтується в змісті понять, якими оперує, аргументовано, повно й точно відповідає на всі додаткові запитання; правильно виконує практичні завдання, уміє

застосувати теоретичні знання й власний досвід під час вирішення конкретних завдань; здатний вести аргументовану дискусію з питання, яке розглядає.

«Добре» (75–89 балів) – здобувач знає основні факти, вільно орієнтується в змісті й обсязі понять, процесів і закономірностей, здатний відповісти на додаткові запитання; правильно виконує практичні завдання, але припускається несуттєвих помилок; уміє застосовувати теоретичні знання й власний досвід для вирішення конкретних завдань; достатньо підготовлений до підтримання дискусії щодо програмних питань.

«Задовільно» (60–74 бали) – здобувач неповно, поверхово розкриває сутність питання; у цілому орієнтується в змісті й обсязі лінгвістичних понять, процесів і закономірностей, але не може дати відповіді на всі додаткові запитання; практичні завдання виконує із суттєвими помилками; не може точно й правильно застосовувати теоретичні знання й власний досвід для вирішення конкретних завдань мовознавчого характеру; має труднощі в підтриманні дискусії на лінгвістичну тему.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

ВСТУП. Українська мова – національна мова українського народу, одна з форм його національної культури. Українська мова серед інших мов світу. Стаття 10 Конституції України. Мовно-національна політика в Україні. Форми функціонування сучасної української літературної мови. Мовна політика та мовна ситуація в сучасній Україні.

ФОНЕТИКА. ФОНОЛОГІЯ. Фонетика, предмет її вивчення. Сегментні та суперсегментні одиниці звукової будови мови. Фізико-акустичний, анатомо-фізіологічний і функційний аспекти вивчення звуків. Фонологія. Фонема, її функції. Алофон.

Система фонем сучасної української літературної мови, їх класифікація.

Позиційні та комбінаторні зміни звуків (редукція, протеза, вокалізація, акомодация, асиміляція, дисиміляція, дієреза, епентеза, метатеза, гаплогія, субституція, гіперизми). Асиміляція приголосних, її різновиди (з історичним коментуванням). Гармонійна асиміляція. Дисиміляція приголосних, її різновиди (з історичним коментуванням).

Чергування голосних фонем сучасної української літературної мови (з історичним коментуванням). Чергування приголосних фонем (з історичним коментуванням).

ОРФОЕПІЯ. Орфоепічні норми сучасної української літературної мови. Особливості артикуляції голосних і приголосних звуків. Вимова груп приголосних. Норми вимови слів іншомовного походження. Евфонія української мови, засоби її створення.

АКЦЕНТОЛОГІЯ. Просодичні засоби української мови. Наголос в українській мові, його характеристика. Інтонація.

ГРАФІКА. Історія українського письма. Графічні засоби. Співвідношення між буквами та фонемами.

ОРФОГРАФІЯ. Принципи української орфографії (фонетичний, морфологічний, історико-традиційний, диференційний), їх характеристика. Орфограма. Основні орфограми української мови. Зміни в новій редакції «Українського правопису» 2019 року.

ЛЕКСИКОЛОГІЯ. Слово в лексико-семантичній системі української літературної мови. Ознаки слова як мовної одиниці. Поняття лексеми, семми, семи. Слово і знак: семіотичні аспекти вивчення слова. Слово і поняття. Значення слова. Лексичне значення слова. Види лексичних значень слова. Зміни значень слів, причини та наслідки. Типи

перенесення лексичних значень слів. Семантична структура слова. Лексико-семантичне поле.

Системні відношення в лексиці: внутрішньослівні, парадигматичні, синтагматичні, асоціативно-дериваційні. Полісемія, її типи й шляхи формування. Омонімія. Синонімія. Антонімія. Паронімія. Гіперо-гіпонімія. Лексико-семантичні парадигми слів, їх характеристика.

Склад лексики української літературної мови за походженням. Питомо українська лексика. Запозичення зі слов'янських та неслов'янських мов.

Функційна диференціація лексики української мови. Активна та пасивна лексика. Експресивно-стилістичне маркування лексики.

ФРАЗЕОЛОГІЯ. Фразеологія української мови. Типологічні ознаки фразеологізмів. Принципи класифікації фразеологізмів. Експресивно-стилістичні властивості фразеологізмів. Джерела формування фразеологічного фонду української мови.

ЛЕКСИКОГРАФІЯ. Поняття про словник, його будову. Основні типи сучасних словників української мови, їх характеристика. З історії лексикографії.

МОРФЕМІКА. ДЕРИВАТОЛОГІЯ. Морфемна будова слова. Слово і морфема. Типи значень морфем. Види морфем за місцем у слові. Морф, аломорф. Основа й закінчення. Типи основ. Зміни в будові слова в процесі історичного розвитку української мови (опрощення, перерозклад, ускладнення, конверсія).

Предмет вивчення дериватології. Поняття про твірну основу, словотворчі та формотворчі афікси. Словотвірний тип, ряд, модель. Морфологічний спосіб словотворення і його різновиди: афіксальний, безафіксний, слово- та основоскладання, абревіація. Неморфологічні способи словотворення: морфолого-синтаксичний (субстантивація, адвербіалізація, ад'єктивація, прономіналізація, нумералізація, вербалізація тощо), лексико-семантичний, лексико-синтаксичний.

ГРАМАТИКА. Основні поняття граматики: граматичне значення, граматична форма, граматична категорія. Синтетичний та аналітичний способи вираження граматичних значень.

МОРФОЛОГІЯ. Частина мови й принципи їх виділення в українській мові. Явища переходу слів з однієї частини мови в іншу.

Іменник. Семантичні й морфологічні ознаки, синтаксична роль. Лексико-граматичні категорії іменників. Категорія роду в іменниках; граматичні засоби вираження значення роду. Формально-граматичні та семантичні принципи розподілу іменників за родами. Хитання в роді іменників. Залишки форм двоїни в сучасній українській мові. Категорія числа іменників, її значення та граматичне вираження. Система відмінювання іменників української мови. Принципи поділу іменників на відміни та групи. Варіанти відмінкових закінчень I-IV відмін як наслідок історичного розвитку системи відмінювання іменників української мови. Іменники з ознаками прикметникової парадигми. Невідмінювані іменники. Іменники, що перебувають поза відмінами, способи вираження в них значень відмінка, роду, числа. Морфемний склад і творення іменників. Субстантивація. Наголос в іменниках.

Прикметник. Семантичні й морфологічні ознаки, синтаксична роль прикметника. Лексико-граматичні групи прикметників. Перехід відносних прикметників у якісні, присвійних – у відносні. Короткі й повні прикметники. Стягнена та нестягнена форми повних прикметників (з історичним коментуванням). Лексико-граматичні особливості й походження повних прикметників. Ступені порівняння прикметників, або категорія співвідносної міри якості. Категорія безвідносної міри якості, категорія суб'єктивної

оцінки якості предмета. Відмінювання прикметників твердої і м'якої груп. Особливості відмінювання та правопису складних прикметників із другою частиною на *-лиций*. Ад'ективація. Наголос у прикметниках.

Числівник. Значення, морфологічні ознаки, семантичні групи кількісних числівників. Проблема порядкових слів у мовознавстві. Відмінювання та особливості вживання різних груп числівників. Морфологічні групи числівників. Нумералізація. Наголос у числівниках.

Займенник. Специфіка лексичного значення. Розряди займенників за значенням. Співвіднесення займенників з іншими частинами мови. Відмінювання займенників. Стилистичні особливості вживання займенників. Явище прономіналізації. Наголос у займенниках.

Дієслово. Семантичні й морфологічні ознаки дієслова як частини мови, синтаксична роль. Дієвідмінювані й недієвідмінювані форми. Місце **інфінітива** в системі дієслівних форм.

Категорія виду дієслова. Значення виду, утворення корелятивних видових пар. Одновидові та двовидові дієслова. Перехідні та неперехідні дієслова, їх зв'язок із категорією стану. Стани дієслів. Питання про стан дієслова в граматиці.

Дві основи дієслова, їх роль у творенні форм дієслів. Категорія особи, її значення і засоби вираження. Безособові дієслова. Категорія числа та роду в системі дієслова. Категорія способу. Дійсний, умовний, наказовий способи дієслів, їх значення й утворення (з історичними коментарями). Спонукальний та бажальний способи. Уживання форм одного способу в значенні іншого.

Категорія часу дієслова, її зв'язок із категоріями способу й виду. Сучасна система часових форм дієслова. Пряме та переносне вживання часових форм дієслова.

Творення дієслів. Вербалізація. Наголос у дієсловах.

Дієприкметник як дієслівна форма. Активні й пасивні дієприкметники, їх значення та утворення. Специфіка вживання дієприкметників у сучасній українській мові. Ад'ективація та субстантивація дієприкметників.

Безособові дієприкметникові форми на -но, -то. Наголос у дієприкметниках.

Дієприслівник як форма дієслова. Історія виникнення дієприслівників. Значення дієприслівників доконаного і недоконаного виду. Адвербіалізація та препозиціоналізація дієприслівників. Наголос у дієприслівниках.

Прислівник. Морфологічні ознаки, синтаксична роль. Групи прислівників за значенням. Ступені порівняння якісних прислівників. Морфологічні типи прислівників. Творення прислівників. Явище адвербіалізації. Особливості акцентуації та правопису прислівників.

Слова категорії стану та їх місце в системі частин мови.

Службові частини мови: прийменник, сполучник, частка. Значення, морфологічний склад та функції. Препозиціоналізація, кон'юнкціоналізація, партикуляція.

Вигук як частина мови. Інтер'ективація.

СИНТАКСИС. Формально-синтаксичний, семантико-синтаксичний і комунікативний аспекти синтаксису.

Словосполучення як одиниця синтаксису. Проблема виділення й класифікації словосполучень. Типи словосполучень за видом синтаксичного зв'язку, за будовою, за морфологічним характером головного компонента. Семантико-синтаксичні відношення та синтаксичні зв'язки у підрядних словосполученнях.

Речення як базова синтаксична одиниця. Речення і судження. Синтаксичні категорії речення. Критерії класифікації речень.

Просте речення. Вчення про члени речення у вітчизняному мовознавстві. Традиційне вчення про члени речення. Нові підходи до класифікації членів речення. Граматична основа. Підмет, його структурні типи та морфологічне вираження. Структурні

типи присудка. Способи морфологічного вираження простого присудка. Структурно-семантичні характеристики складеного іменного присудка. Способи вираження складеного дієслівного присудка. Проблема складеного прислівникового присудка. Структурно-семантичні характеристики складного (подвійного) присудка. Поняття про суб'єктний і об'єктний інфінітиви. Другорядні члени речення. Означення, його різновиди та засоби вираження. Додаток, його синтаксична семантика, види та засоби вираження. Обставини, їх види за значенням та морфологічні засоби вираження.

Односкладні речення, принципи їх класифікації. Особові односкладні речення. Безособові речення. Проблема інфінітивних конструкцій. Номінативні речення.

Засоби ускладнення простого речення. Семантико-синтаксичні особливості ускладнених речень. Речення з однорідними членами. Речення з відокремленими та відокремленими уточнювальними членами. Речення зі вставними та вставленими компонентами. Речення зі звертаннями. Вокативні речення.

Нечленовані конструкції (слова-речення).

Семантико-синтаксичний аспект простого речення. Семантика речення як об'єкт синтаксису. Об'єктивні та суб'єктивні значення в семантико-синтаксичній структурі речення. Способи опису об'єктивного змісту речення в сучасній теорії синтаксису. Поняття пропозиції. Семантична валентність предиката і семантико-синтаксична структура простого речення. Семантично елементарні й неелементарні прості речення. Типи синтаксем у простому реченні. Предикат як центральна синтаксема простого елементарного речення. Субстанціальні синтаксеми простого елементарного речення. Вторинні предикатні й субстанціальні синтаксеми.

Комунікативний аспект простого речення. Речення як комунікативна одиниця, його залежність від конситуації. Поняття про актуальне членування речення, засоби його вираження. Співвідношення актуального, формально-синтаксичного та семантико-синтаксичного членування речення. Речення і висловлення. Типи висловлень.

Складне речення. Типологія складного речення. Формально-синтаксична та семантико-синтаксична структура складного речення. Засоби вираження смислових і граматичних відношень між частинами складного речення.

Складносурядні речення. Засоби зв'язку предикативних частин. Складносурядні речення відкритої та закритої структури. Смислові відношення між частинами. Багатокомпонентні складносурядні конструкції.

Складнопірядні речення. Засоби зв'язку предикативних частин. Сполучники пірядності та сполучні слова, прийоми їх розмежування. Проблема класифікації складнопірядних речень у науковій літературі. Складнопірядні речення з пірядними означальними та з'ясувальними частинами. Складнопірядні речення з пірядними обставинними частинами місця, часу, умови, причини, мети, допусту, способу дії, міри та ступеня, наслідку, супровідними. Проблема розмежування пірядних частин способу дії (порівняльних) і порівняльних зворотів у функції членів речення. Основні типи складнопірядних речень за класифікацією І. Вихованця: складнопірядні речення нерозчленованої та розчленованої структури; семантичні різновиди прислівних складнопірядних речень; складнопірядні речення займенниково-співвідносного типу; складнопірядні речення з детермінантними пірядними частинами; складнопірядні речення з пірядними супровідними як перехідний тип речення. Складнопірядні речення з кількома пірядними частинами. Типи залежності пірядних предикативних частин: однорідна, неоднорідна, різночленна супірядність, послідовна пірядність, мішаний зв'язок частин.

Складні безсполучникові речення. Засоби зв'язку в безсполучникових реченнях. Поділ складних безсполучникових речень на співвідносні зі складносурядними, складнопірядними реченнями, неспіввідносні зі сполучниковими конструкціями. Речення з однотипними та різнотипними частинами. Смислові відношення між

предикативними частинами складного безсполучникового речення. Багатокомпонентні безсполучникові конструкції.

Складні речення з різними типами зв'язку (складні синтаксичні конструкції). Багатокомпонентні речення зі сполучниковим зв'язком. Сполучниково-безсполучникові речення, їх різновиди. Зовнішній та внутрішній рівні членування конструкції. Речення зі спільною підрядністю.

Способи передачі чужого мовлення: пряма, непряма й невласне пряма мова. Перетворення прямої мови в непряму і навпаки.

Синтаксичні конструкції зв'язного мовлення. Період як особлива синтаксично-стилістична побудова. Сміслові відношення між частинами періоду. Структурування періоду: протазис, аподозис. Інтонавання періоду.

Складне синтаксичне ціле (надфразна єдність) як одиниця тексту, його композиційно-тематичне членування. Засоби зв'язку між компонентами складного синтаксичного цілого. Типи зв'язку між реченнями: ланцюговий, паралельний, інтегративний, приєднувальний, тематичний. Типи контекстуальних відношень між реченнями.

Поняття про **текст**, його ознаки. Види текстів. Текстоутворювальні одиниці. Засоби зв'язності одиниць тексту.

ПУНКТУАЦІЯ. Система розділових знаків. Принципи пунктуації: граматичний (структурний), смисловий, інтонаційний, їх характеристика. Основні правила вживання розділових знаків в українській мові (розгляд при з'ясуванні відповідних тем і питань цієї програми).

ІСТОРИЧНА ГРАМАТИКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ. Формування фонетичної системи української мови. Наслідки занепаду редукованих звуків. Історичні зміни форм і категорій іменника в українській мові. Історичні зміни форм і категорій прикметника в українській мові. Історія форм займенника в українській мові. Історія форм числівника в українській мові. Розвиток граматичних категорій дієслова в історії української мови. Історія форм дієслів минулого та майбутнього часу в українській мові. Розвиток прислівникової системи української мови. Формування лексико-граматичних категорій прийменника, сполучника та частки в українській мові.

ДІАЛЕКТОЛОГІЯ. Діалекти як основа української літературної мови та джерело її збагачення. Діалектне членування української мови. Наріччя, діалект, говір, говірка. Фонетичні, лексичні, морфологічні, синтаксичні особливості північного, південно-західного та південно-східного наріччя української мови. Лінгвістична географія. Діалектологічний атлас української мови. Українські діалектні словники. Методи дослідження українських говорів.

СТИЛІСТИКА. Функціональні стилі мови, критерії їх класифікації. Експресивні стилі та колорити. Стилiстичні ресурси української мови. Стилiстичні прийоми.

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ. Джерела вивчення історії української літературної мови. Характеристика основних пам'яток української писемності. Проблема періодизації української мови в науковій літературі. Учені діаспори про періоди історії української літературної мови. І. Огієнко, Ю. Шевельов, І. Матвіяс, Г. Півторак, В. Німчук про основні етапи розвитку української літературної мови.

І. Котляревський – зачинатель нової української літературної мови. Т. Шевченко – основоположник нової української літературної мови. Вклад Г. Сковороди, П. Куліша, І. Франка, М. Коцюбинського, М. Старицького, Лесі Українки та інших діячів літератури й культури в розвиток сучасної української літературної мови.

ЗАГАЛЬНЕ МОВОЗНАВСТВО. Функції мови. Мова, нація і держава. Мова і мислення. Мова і мовлення. Мова і культура. Знаковість мови. Системна й структурна організація мови. Система і норма. Парадигматичні, синтагматичні та ієрархічні відношення між мовними одиницями. О. Потебня – основоположник Харківської школи лінгвістів. Основні напрями розвитку сучасного мовознавства: когнітивна, функціональна, комунікативна лінгвістика, психолінгвістика, соціолінгвістика, етнолінгвістика, лінгвістика тексту.

ЗРАЗОК ЗАВДАНЬ

1. Слово в лексико-семантичній системі української літературної мови. Поняття лексеми, семеми, семи. Слово і знак: семіотичні аспекти вивчення слова. Види лексичних значень слова. Типи перенесення лексичних значень слів.
2. Стилiстичні ресурси української мови. Стилiстичні прийоми.
3. Зробіть повний синтаксичний аналіз речення: *Сонце, прибуваючи в середині лютого, будить або й збудило вже десь далеко в світових мандрах пташину свідомість солодким передчуттям польоту на рідну землю, яка є для них єдино дорогою, бо лише тут вони співають весільних пісень і виводять потомство* (Є.Гуцало).

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Теоретичні джерела:

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики. Київ : Академія, 2004. 342 с.
2. Бацевич Ф. Лінгвістична генологія: проблеми й перспективи. Львів: ПАІС, 2005. 263 с.
3. Бацевич Ф. С. Філософія мови. Історія лінгвістичних учень : підруч. Київ : Академія, 2008. 240 с.
4. Бойко В. М., Давиденко Л. Б. Граматика української мови: морфеміка, словотвір, морфологія : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2014. 246 с .
5. Бойко Н. І. Українська експресивна лексика: семантичний, лексикографічний і функціональний аспекти: монографія. Ніжин : Аспект-Поліграф, 2005. 552 с.
6. Бойко Н. І., Кайдаш А.М. Міфологеми в українському романтичному просторі : монографія. Ніжин: Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2010. 155 с.
7. Бойко Н. І., Коткова Л. І. Експресивний потенціал ідіолекту Володимира Винниченка: лексичні та фразеологічні складники: монографія. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2017. 284 с.
8. Бойко Н. І., Хомич Т. Л. Експресивна семантика: дискурсивна інтерпретація: монографія. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2018. 200 с.
9. Бойко Н. І., Хомич Т. Л. Сучасна українська літературна мова. Хрестоматія з фонетики: навч.-метод. посіб. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2020. 305 с.
10. Бондаренко А. І. Лінгвокультурологія : навч.-метод. посібник. Ніжин : Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2021. 197 с.
11. Бондаренко А. І. Образна семантика темпоральності українських поетичних текстів ХХ ст. : монографія. Ніжин: Видавець ПП Лисенко М. М., 2017. 392 с.
12. Бондаренко А. І. Текстово-світоглядні моделі художнього мовомислення ХХ ст. : монографія. Ніжин: Видавець ПП Лисенко М. М., 2009. 359 с.
13. Бондаренко А. І. Художній текст в інтерпретаційному вимірі (лінгвостилістичний аспект) : навч. посібник. Ніжин: Видавництво НДУ ім. Миколи Гоголя, 2008. 226 с.
14. Винницький В. М. Українська акцентна система: становлення, розвиток. Львів : Бібльос, 2002. 576 с.

16. Вихованець І. Р., Городенська К. Г. Теоретична морфологія української мови / за ред. І. Р. Вихованця. Київ : Пульсари, 2004. 398 с.
17. Городенська К. Г. Сполучники української літературної мови : монографія. Київ : ВД Дмитра Бураго, 2010. 204 с.
18. Граматика сучасної української літературної мови. Морфологія / І. Р. Вихованець, К. Г. Городенська, А. П. Загнітко, С. О. Соколова ; за ред. К. Г. Городенської. Київ : ВД Дмитра Бураго, 2017. 752 с.
19. Жайворонок В. Українська етнолінгвістика : нариси : навч. посіб. Київ : Довіра, 2007. 262 с.
20. Загнітко А.П. Теоретична граматика української мови. Синтаксис : монографія. Донецьк : ДонНУ, 2001. 662 с.
21. Ковтун А. А. Семантична деривація в релігійній лексиці української мови: монографія. Чернівці: Технодрук, 2018. 528 с.
22. Космеда Тетяна. Аксиологічні аспекти прагмалінгвістики. Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2000. 350 с.
23. Кочерган М. П. Загальне мовознавство. 3-тє вид., доп. Київ : Академія, 2010. 464 с.
24. Манакін В. М. Мова і міжкультурна комунікація : навчальний посібник. Київ : Академія, 2012. 285 с.
25. Масенко Лариса. Мова і суспільство. Постколоніальний вимір. Київ : «КМ Академія», 2004. 164 с.
26. Мацько Л. І., Сидоренко О. М., Мацько О. М. Стилїстика української мови : підруч. / за ред. Л. І. Мацько. 2-ге вид., випр. Київ : Вища шк., 2005. 462 с.
27. Огієнко Іван (Митрополит Іларіон). Історія української літературної мови / упоряд., авт. іст.-біогр. нарису та приміт. М. С. Тимошик. Київ : Наша культура і наука, 2001. 217 с.
28. Пасік Надія. Лінгвістичний аналіз художнього тексту : навч. посіб. Ніжин : Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2003. 207 с.
29. Русанівський В. М. Історія української літературної мови. Київ : АртЕк, 2001. 392 с.
30. Селіванова О. О. Основи теорії мовної комунікації : підруч. Черкаси : Чабаненко Ю. А., 2011. 350 с.
31. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми : підруч. Полтава : Довкілля-К, 2008. 711 с.
32. Семенов О. М. Культура наукової української мови. 2-ге вид. Київ : ВЦ «Академія», 2012. 216 с.
33. Сучасна українська літературна мова. Лексикологія. Фонетика : підруч. / А. К. Мойсієнко, О. В. Бас-Кононенко, В. В. Бондаренко та ін. ; за ред. А. К. Мойсієнка. Київ : Знання, 2010. 270 с.
34. Сучасна українська літературна мова : підруч. / А. П. Грищенко, Л. І. Мацько, М. Я. Плющ та ін.; за ред. А. П. Грищенка. 3-тє вид., допов. Київ : Вища шк., 2002. 439 с.
35. Ужченко В. Д., Ужченко Д. В. Фразеологія української мови : підруч. Київ : Знання, 2005. 400 с.
36. Українська мова. Енциклопедія / редкол. : В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови), М. П. Зяблюк та ін. 3-тє вид., зі змінами і доп. Київ: «Укр. енцикл.» ім. М. П. Бажана, 2007. 854 с.
37. Українська мова у ХХ сторіччі: історія лінгвоциду : документи і матеріали / упор. Л. Масенко та ін. Київ : КМА, 2005. 304 с.
38. Український правопис. Київ: Наукова думка, 2019. 392 с.
39. Шевельов Юрій. Історична фонологія української мови / переклад з англ. видання Сергія Вакуленка та Андрія. Харків : Акта, 2002. 1054 с.
40. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови : підруч. Київ : Академія, 2004. 408 с.

Лексикографічні джерела:

Тлумачні словники

1. Великий електронний словник української мови : понад 327 тис. слів. ВЕСУМ. Версія 4.7.0. URL: <https://r2u.org.ua> > vesum
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови : 250000 / уклад. та голов. ред. В. Т. Бусел. Київ, Ірпінь : Перун, 2005. 1728 с.
3. Словарь української мови : у 4 т. / упор., з дод. влас. матеріалу Б. Грінченко. Репр. відтворення вид. 1907–1909 рр. Київ : Вид-во АН УРСР, 1958–1959.
4. Словник української мови : у 20 т. / укл. : Л. Л. Шевченко та ін. Київ : Наук. думка, 2010–2012. Т. 1–2.
5. Словник української мови: в 11 т. / за ред. І. К. Білодіда. Київ : Наук. думка, 1970–1980.
6. Яременко В., Сліпушко О. Новий тлумачний словник сучасної української мови : 42000 слів : у 4 т. Київ : Аконіт, 1998. 910 с.

Словники синонімів, антонімів, омонімів

1. Бурячок А. А. та ін. Словник синонімів української мови : у двох томах. Київ: Наукова думка, 2001. 1040 с.
2. Караванський С. Практичний словник синонімів української мови. Київ : Довіра, 2004. 448 с.
3. Повний словник антонімів української мови / уклад. – Л. Полюга. Київ : Довіра, 2006. 506 с.
4. Словник омонімів української мови / уклад. О. Демська й І. Кульчицький. Львів : Фенікс, 1996. 223 с.
5. Словник синонімів української мови / укл. О.С.Вусик. Тернопіль : Навчальна книга, 2013. 215с.

Енциклопедії

1. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава: Довкілля-К, 2011. 844 с.
2. Українська мова: енциклопедія. НАН України, Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні, Інститут української мови; гол. ред. – В. М. Русанівський. Вид. 3-тє, зі змінами й доповненнями. Київ: Укр. енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2007. 856 с.

Ресурси Googl

1. Лінгвістичний портал MOVA.info. URL: <http://www.mova.info/>.
2. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. URL: <https://uk.wikipedia.org>.
3. Український мовно-інформаційний фонд НАНУ. URL: www.ulif.org.ua.

Модуль 2. ПРОГРАМА З УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

РОЗГЛЯНУТО та ЗАТВЕРДЖЕНО
на засіданні кафедри
літератури, методики її навчання,
історії культури та журналістики
(протокол № 1 від 04 січня 2022 р.).

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма складена з урахуванням вимог щодо обсягу фахових знань, які повинні продемонструвати вступники. Отримання можливості навчатися на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти базується на визначенні рівня попередньої підготовки.

Мета іспиту – встановити глибину необхідних знань вступника зі спеціальності та рівень його підготовки до самостійної науково-дослідної роботи.

Для успішного складання вступного іспиту за спеціальністю 035 Філологія (Українська література) необхідно продемонструвати розуміння ключових тенденцій розвитку вітчизняного літературного процесу, а також уміння виділяти проблемні зони та окреслювати перспективні напрямки в обраній галузі дослідження. Зокрема, майбутні аспіранти повинні уміти аналізувати та інтерпретувати літературні тексти; розуміти взаємозв'язок і відмінності між творами літератури, авторами, літературними явищами різних епох; розуміти проблему літературних канонів у контексті сучасних теоретичних дискурсів; враховувати зв'язок літератури з проблемами гендерної, етнічної належності тощо.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

«Відмінно» (90–100 балів) – оцінюють за повні та міцні знання теоретичного матеріалу, ґрунтовний аналіз фактичного матеріалу в необхідному обсязі, за умови відсутності фактичних помилок, за чіткий, логічний, послідовний виклад матеріалу літературною мовою.

«Добре» (75–89 балів) – оцінюють за вияв повних, систематичних знань із дисципліни, успішний аналіз фактичного матеріалу в необхідному обсязі, але за умови наявності у відповідях незначних помилок.

«Задовільно» (60–74 бали) – оцінюють за достатній рівень знань основного навчального матеріалу в неповному обсязі, неповноту розкриття теми та порушену логіку висловлювання, наявність незначної кількості фактичних помилок.

«Незадовільно» (1–59 бали) – оцінюють за недостатній рівень засвоєння знань, за поверхове, фрагментарне, неповне розкриття теми, за значну кількість помилок під час аналізу фактичного матеріалу, його теоретичного обґрунтування.

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ

1. ХАРАКТЕРИСТИКА ЗМІСТУ ПРОГРАМИ

Програма містить теоретичні питання, які відображають окремі аспекти напряму підготовки та інтегрують знання з історії української літератури, передбачених програмою підготовки магістрів зі спеціальності 035 Філологія (Українська література), та є фундаментом для засвоєння навчальної програми підготовки здобувачів ступеня доктора філософії і проведення власних наукових досліджень.

2. ПЕРЕЛІК РОЗДІЛІВ ТА ПИТАНЬ, ВИНЕСЕНИХ НА ВСТУПНЕ ВИПРОБУВАННЯ

ДАВНЯ УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА

Давня українська література в контексті епохи Середньовіччя, її теоцентричної моделі світу. Проблема періодизації давньої української літератури (соціологічні та стильові критерії періодизації, хронологічні межі та кількість періодів, актуалізація в медієвістиці стадіального принципу розвитку давньої української літератури).

Перший південнослов'янський вплив, жанрова своєрідність перекладної та оригінальної літератури Київської Русі.

Українська література на межі південнослов'янського та латинського культурного впливу, проникнення в українську літературу ідей Ренесансу та Реформації. Сучасні

підходи в оцінці Берестейської унії 1596 р. для розвитку української культури та у вивченні полемічної літератури.

Феномен українського літературного бароко в дослідженнях Л. Сафронової та А. Макарова.

Чернігівський культурний осередок XVII ст. Роль Л. Барановича в його формуванні. Нові дослідження поетичної творчості І. Величковського.

Історіософія козацьких літописів XVIII ст.

Філософія Г. Сковороди у працях українських дослідників. Ю. Барабаш як дослідник творчої спадщини Г. Сковороди. Просвітницький потенціал збірки Г. Сковороди «Байки харківські». Бароково-просвітницький синкретизм збірки Г. Сковороди «Сад божественних пісень» в оцінці Л. Ушкалова.

УКРАЇНЬСЬКА ЛІТЕРАТУРА КІНЦЯ XVIII – 60-х рр. XIX ст.

Поняття «нова українська література», її світський характер та народність. Нова українська література в контексті західноєвропейської літератури Нового часу. Нова література як художній етап між літературою епохи Середньовіччя та добою модернізму. Основні світські осередки розвитку нової української літератури (Харківський університет, Ніжинська гімназія вищих наук князя Безбородька, Київський та Львівський університети та українські «дворянські гнізда»).

Літературознавча концепція О. Білецького щодо періодизації нової української літератури.

Бурлеск як течія в новій українській літературі. Проблема бурлеску і класицизму та її неоднозначне трактування в працях Д. Чижевського Н. Калениченко, М. Яценка, І. Лімборського.

Своєрідність сентименталізму як течії в новій українській літературі (концепції Д. Чижевського та І. Лімборського).

Український романтизм. Внесок Д. Чижевського, А. Шамрая, П. Волинського, І. Пільгука, М. Яценка, Т. Комаринця, Т. Бовсунівської, Є. Нахліка, В. Івашківа в осмислення естетичної природи українського романтизму.

Проблема наукової біографії Т. Шевченка.

Шевченкознавство XIX ст. (М. Костомаров, П. Куліш, М. Драгоманов, І. Франко).

Основні напрями шевченкознавчих розвідок. Основні тенденції розвитку сучасного шевченкознавства. Сутність міфопоетичного аналізу поезії Т. Шевченка в монографіях Г. Грабовича, О. Забужко, Є. Нахліка та ін. Актуалізація психоаналізу в сучасній науці. Шевченкознавчі студії М. Моклиці та Н. Зборовської. Феміністична критика про Т. Шевченка (Н. Зборовська). Творчість Т. Шевченка у світлі компаративістських досліджень Ю. Барабаша, І. Дзюби та Д. Наливайка. Релігійна парадигма прочитання творчості Т. Шевченка у книгах Є. Сверстюка. Сучасна шевченкофобія як наукова проблема (концепції І. Дзюби та Л. Масенко).

Реалізація проекту 12-томного видання літературної та малярської спадщини Т. Шевченка та Шевченківської енциклопедії: у 6-ти т. – найвище досягнення сучасного шевченкознавства.

Є. Нахлік як кулішевознавець.

Жанрова та стильова своєрідність української поезії, прози та драматургії в науковому осмисленні М. Бондаря, О. Гончара та Л. Мороз.

ЛІТЕРАТУРА ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ XIX ст.

Специфіка українського реалізму. Авторські концепції (М. Кодак, Д. Чижевський, П. Хропко, Д. Наливайко, В. Пахаренко та ін.).

Велика літературна дискусія.

Кодифікація творчості Івана Нечуя-Левицького у системі авторських інтерпретацій.

Специфіка психологізму у творчому доробку Панаса Мирного.
Літературне народництво і творчість Бориса Грінченка.
Естетичне новаторство поезії Павла Грабовського.
М. Старицький як поет пошевченківської епохи.
Я. Щоголев як «запізнілий романтик».
Основні тенденції розвитку драматургії (Іван Карпенко-Карий, Марко Кропивницький, Михайло Старицький).

Головні етапи розвитку франкознавства як науки (прижиттєва літературна критика, франкознавство тоталітарної доби, діаспорне франкознавство, вивчення спадщини Івана Франка в незалежній Україні).

Феномен Івана Франка. Сучасне бачення у варіанті Я. Грицака, О. Забужко, Т. Гундорової та ін.

Поетичні збірки І. Франка: основні мотиви і поетика.

Науковий реалізм у теоретичному осмисленні та художній практиці Івана Франка.

Іван Франко і “Молода Муза”.

Взаємини Івана Франка з найвидатнішими українцями його часу (Михайло Драгоманов, Леся Українка, Михайло Грушевський, Андрей Шептицький).

УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА ХХ СТОЛІТТЯ

Проблема періодизації української літератури ХХ ст.: спадкоємність літературного процесу; ранній український модернізм; “двоколіїний” розвиток української літератури.

Літературний процес к. ХІХ – п. ХХ ст. Синкретизм модерних напрямів, неореалізму та народництва. Концепції Т. Гундорової, С. Павличко, Д. Наливайка, Ю. Тарнавського, Н. Зборовської, Н. Шумило та ін.

Естетичні “маніфести” М. Вороного. Еклектизм його творчості.

Еволюція творчості М. Коцюбинського. Поняття про імпресіонізм. Експресіоністські інтенції творчості письменника.

Експресіонізм в українській літературі к. ХІХ – п. ХХ ст. Оновлення жанру новели у творчості В. Стефаника.

Неоромантизм в українській літературі к. ХІХ – п. ХХ ст. Образ “нової жінки” у прозі О. Кобилянської. Ніцшеанські інтенції творчості письменниці.

Міфологемність мислення Лесі Українки. Трансформація традиційних образів та мотивів у драматичних поемах письменниці. Особливості рецепцій творчості Лесі Українки в сучасному літературознавстві.

Неонародницька проза А. Тесленка і С. Васильченка: жанрово-стильові пошуки, концепція героя.

Передсимволізм у творчості Олександра Олеся: новий ліричний герой, головні мотиви збірок.

Інтегральний тип художнього мислення В. Винниченка: синтез неореалізму, натуралізму, експресіонізму.

Літературні течії 20-х років.

Імпресіонізм у творчості В. Чумака, В. Еллана-Блакитного, Г. Косинки. Творчість поетів-символістів: П. Тичини, Д. Загула, Я. Савченка, О.Слісаренка.

Неоромантизм 20-х років, його відмінність від новоромантизму кінця ХІХ – початку ХХ століття. “Розколотість душі” у творчості неоромантиків: М. Хвильового, В. Сосюри, Ю. Яновського, М. Бажана, О. Влизька, Д. Фальківського.

“П’ятірне гроно” неокласиків: М. Зеров, М. Рильський, М. Драй-Хмара, П. Филипович, О. Бургард (Ю. Клен). Естетична програма неокласиків. Поетична творчість М. Рильського періоду неокласицизму.

Футуризм як авангардна течія. Три етапи розвитку українського футуризму. Творчість Михайля Семенка та Гео Шкурупія.

Ідейно-стильові пошуки в прозі 20-х. Динаміка розвитку жанрів. Творчість В. Підмогильного, А. Головка, П. Панча, І. Сенченка.

Рання творчість О. Довженка.

Літературна дискусія 1925-1928 років. Основні літературні організації 20-х років: “Аспис”, “Плуг”, “Гарт”, “Молодняк”, ВАПЛІТЕ, ВУСП, Марс, Західна Україна.

Ліквідація літературних організацій і створення Спілки радянських письменників України. Впровадження соціалістичного реалізму як єдиного методу літератури.

Репресії 1933-1937 років. “Розстріляне відродження” (письменники – жертви більшовицького терору).

Соцреалістична картина світу у творчості П. Тичини, М. Рильського, В. Сосюри (хронотоп, Homo Sovieticus).

Соцреалістичний канон в українській літературі. Творчість О. Корнійчука як зразок тоталітарної естетики.

Воєнна тематика у творчості О. Гончара, Г. Тютюнника, М. Стельмаха, Л. Первомайського.

Авторський міф війни у творчості О. Довженка (“Україна в огні”, “Повість полум’яних літ”, “Щоденник”).

“Хрущовська відлига”. Послаблення ідеологічної цензури. Строкатість і нерівномірність розвитку української культури 60-80-х років. Український самвидав.

Поезія “третього цвітіння” (М. Рильський, П. Тичина, А. Малишко, В. Мисик).

Творчість В. Симоненка, Д. Павличка та Л. Костенко. Письменники-шістдесятники (М. Вінграновський, І. Драч, Є. Гуцало, Гр. Тютюнник). Період брежнєвсько-сусловської реакції. Арешти 60-х років. Поети-дисиденти: І. Світличний, В. Стус, І. Калинець.

Українська історична проза С. Скляренка, П. Загребельного, Р. Іваничука, Р. Федоріва, Вал. Шевчука, Ю. Мушкетика.

Українська “химерна” проза (проза умовно-алегоричного спрямування) О. Ільченка, В. Земляка, В. Дрозда.

Чорнобильська тематика у творчості І. Драча, Б. Олійника, В. Яворівського, Ю. Щербака та інших українських письменників.

Літературна критика О. Білецького, Л. Новиченка, І. Світличного, Є. Сверстюка.

Літературний постмодернізм. Література Бу-Ба-Бу. Романістика Юрія Андруховича. Поезія, проза та публіцистика Оксани Забужко.

Покоління дев’яноститників, двотисячників. Особливості творчості.

Сучасний літературний процес. Жанрові особливості та тематика.

ЛІТЕРАТУРА ЗАХІДНОЇ УКРАЇНИ ТА ЕМІГРАЦІЇ

Продовження обірваних стильових течій в Наддніпрянській Україні: синтез неоромантизму й неокласицизму у творчості Є. Маланюка, О. Стефановича, О. Ольжича, О. Теліги, Н. Лівицької-Холодної, О. Лятуринської, Б. Кравціва, Ю. Липи, С. Гординського. Творчість Б.-І. Антонича.

Розвиток прози. Роман “Волинь” У. Самчука.

Тема Голодомору у творчості письменників діаспори.

Українська література періоду ДІ-Пі. Концепції “Великої літератури” У. Самчука та національно-органічного стилю Ю. Шевельова. Творчість І. Багряного, В. Барки, М. Ореста, Т. Осьмачки.

Нью-Йоркська група (Єм. Андіївська, В. Вовк, Б. Бойчук, Ю. Тарнавський, Патриція Килина, Б. Рубчак).

Літературна критика еміграції: Ю. Шевельов, Г. Костюк, Б. Бойко, Б. Рубчак, І. Фізер, Г. Грабович, І. Качуровський.

ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТ.

Продовження і розвиток *модерністичних і неокласицистичних* традицій, методики, *естетика філологічного аналізу* у літературних концепціях МУРу (Ю. Шевельов-Шерех, В. Державин, В. Петров-Домонтович). *Структурно-стильовий принцип* побудови історії літератури Д. Чижевського. Історико-літературні дослідження І. Кошелівця, Г. Костюка, Ю. Лавріненка, П. Одарченка та ін. Проблематика українського і європейського модернізму у працях І. Костецького, О. Тарнавського, Б. Рубчака, О. Черненко, Л. Залеської-Онишкевич та ін.). *Ідеологічна й теоретична полеміка* діаспорної критики (М. Глобенко-Оглоблин, В. Дорошенко, Б. Романенчук, Ю. Луцький та ін.) з радянським літературознавством.

Обмежувальні функції “марксистсько-ленінської методології” (принципів “партійності”, “народності”, “боротьби двох культур у кожній національній культурі”, “інтернаціоналізму” тощо) і поступове збагачення методики аналізу, інтерпретації та оцінки в материковому літературознавстві упродовж 1960-х і 1980-х рр. Розвиток досліджень у галузі сучасної літератури (С. Крижанівський, Л. Новиченко, В. Фащенко, М. Жулинський, П. Кононенко, М. Ільницький, М. Наєнко, Г. Штонь, В. Дончик, О. Ковальчук, Т. Салига, Ю. Ковалів та ін.).

Критична есеїстика дисидентів (І. Світличний, І. Дзюба, В. Стус, Є. Сверстюк та ін.).

Дослідження в теоретико-літературній галузі (М. Коцюбинська, В. Лесин, В. Лесик, І. Качуровський, Г. Сивокінь, П. Сердюк, В. Брюховецький та ін.). Елементи структурального (К. Фролова, М. Ласло-Куцюк, В. Смілянська), естетико-психологічного (Г. Клочек) аналізу. Феноменологічна (М. Ігнатенко) та історико-типологічна (Н. Калениченко, М. Неврлий, Д. Наливайко) інтерпретація стильової доби.

Стан і перспективи сучасного українського літературознавства. Ліквідація “двоколіїності” української літературознавчої думки і поступове входження її в контекст сучасної світової науки. Дискусії навколо специфіки українського модернізму, спадщини соцреалізму і перспектив модернізму (Т. Гундорова, М. Павлишин, С. Павличко та ін.). Методологічна еkleктика і освоєння нових підходів у постколоніальному літературознавстві: нетрадиційні аспекти психології творчості (А. Макаров); рецептивна естетика (Р. Гром’як, І. Фізер), структурна естетика (Г. Грабович, Т. Гундорова, О. Астаф’єв), спроби інтертекстуального вивчення (В. Агеєва); феміністична критика (С. Павличко та ін.).

3. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. 33 герої укрліт / Ірина Славінська. Харків: Фоліо, 2011.
2. REСвізити. Антологія письменницьких голосів : У 2-х кн. / Тетяна Терен. Львів: ВСЛ, 2015.
3. Агеєва В. Апологія модерну: обрис ХХ віку. Київ: Грані-Т, 2011.
4. Астаф’єв О. Образ і знак: українська емігрантська поезія у структурно-семіотичній перспективі. Київ: Наукова думка, 2000.
5. Астаф’єв О. Художні системи українського зарубіжжя. – К., 2000.
6. Барабаш Ю. Тарас Шевченко: Імператив України. Історію й націософська парадигма. Київ, 2004.
7. Біла А. Український літературний авангард: пошуки, стильові напрямки. Київ: Смолоскип, 2006.
8. Білоус П. Історія української літератури XI–XVIII ст.: Навчальний посібник. Київ: ВЦ «Академія», 2009. 424 с.
9. Бондарева О. Міф і драма у новітньому літературному контексті: поновлення структурного зв’язку через жанрове моделювання: Монографія. Київ: Четверта хвиля, 2006. 512 с.
10. Грабович Г. Шевченко, якого не знаємо. Київ, 2000.

11. Грицак Я. Пророк у своїй вітчизні: Франко і його спільнота (1856 – 1886). Київ: Критика, 2006. 631 с.
12. Гундорова Т. Післячорнобильська бібліотека. Український літературний постмодерн. Київ: Критика, 2005.
13. Гундорова Т. Проявлення Слова: Дискурсія раннього українського модернізму. К.: Критика, 2009.
14. Гундорова Т. Транзитна культура. Симптоми постколоніальної травми. Київ: Грані-Т, 2013.
15. Гундорова Т. Франко не Каменяр. Франко і Каменяр. Київ : Критика, 2006.
16. Гундорова Т. *Femina melancholica*: Стаття і культура в гендерній утопії Ольги Кобилянської. Київ: Критика, 2002.
17. Дзюба Іван. Тарас Шевченко. Життя і творчість. Київ, 2008.
18. Забужко О. *Notre Dame D'Ukraine*: Українка в конфлікті міфологій. Київ: “Факт”, 2007.
19. Зборовська Н. Код української літератури. – К.: Видавництво “Академвидав”, 2006.
20. Зборовська Н. Моя Леся Українка. Тернопіль, 2002.
21. Ільницький М. Література українського відродження: Напрями і течії в українській літературі 20-х початку 30-х років ХХ ст. Львів, 1994.
22. Історія української літератури ХХ століття: У 2 кн. Київ: Либідь, 1993-1995.
23. Історія української літератури ХІХ ст.: У2-х кн. / За ред. М. Г. Жулинського. Київ, 2005.
24. Історія української літератури ХІХ століття (70–90-ті роки): У 2 кн.: Підручник / О. Д. Гнідан та ін. Київ : Вища школа, 2003.
25. Історія української літератури: ХХ — поч. ХХІ ст.: навч. посіб.: у 3 т. / за ред. В. І. Кузьменка. Київ: ВЦ «Академія», 2017. Т. 3. 544 с.
26. Ключек Г. Шевченкове слово: спроба наближення. Кіровоград, 2014.
27. Ковальчук О. Візуальне у творчості М. Коцюбинського. Ніжин, 2015.
28. Ковальчук О. Краса і сила у практиках повсякдення (творчість В. Винниченка 1902-1920 рр.). – Ніжин, 2008.
29. Ковальчук О. Поезія Т.Шевченка (колективна травма як проблема українського буття). Ніжин. 2019.
30. Ковальчук О. Світ як «голос присутності» (поезія та проза М.Хвильового). Ніжин, 2018.
31. Ковальчук О. Український повоєнний роман. Проблеми жанрового розвитку. – К.: Вища школа, 1992.
32. Нахлік Є. Пантелеймон Куліш: особистість, письменник, мислитель: У 2-х т. Київ, 2007.
33. Наєнко М. Українське літературознавство: Школи, напрями, тенденції. Київ, 1997.
34. Неборак Є. Перечитана «Енеїда»: спроба сенсового прочитання «Енеїди» Івана Котляревського на тлі зіставлення її з «Енеїдою» Вергілія. Львів, 2002.
35. “Не від любив свою тривогу ранню ...” Василь Стус – поет і людина. – Київ: Укр. письменник, 1993.
36. Павличко С. Дискурс модернізму в українській літературі. Київ, 1997.
37. Павлишин Марко. Канон та іконостас. Київ: Час, 1997.
38. Павлишин М. Ольга Кобилянська: Прочитання (видання друге). –Харків: Акта, 2011.
39. Пантелеймон Куліш: письменник, філософ, громадянин. Київ, 2009.
40. Поліщук Я. І ката, і героя він любив...: Михайло Коцюбинський: літературний портрет. Київ: ВЦ «Академія», 2010.

41. Процюк С. Троянда ритуального болю. Роман про Василя Стефаника. Київ: Видавництво “Академія”, 2010.
42. Славутич Яр. Розстріляна муза. Мартиролог. Нариси про поетів. Київ: Либідь, 1992.
43. Стус В. Феномен доби (Сходження на Голгофу слави). – К., 1993.
44. Савченко І. Давня українська література: словник термінів та понять: Навчальний посібник. Київ: НПУ, 2006.
45. Самойленко Г. Леонід Глібов у колі сучасників. Ніжин, 2010.
46. Тарнашинська Л. Українське шістдесятництво: профілі на тлі покоління: (історико-літературний та поетикальний аспекти). Київ: Смолоскип, 2010.
47. Тримбач С. Олександр Довженко. Загибель богів / Ідентифікація автора в національному часо-просторі. Вінниця: “ГЛОБУС–ПРЕС”, 2007.
48. Харчук Р. Сучасна українська проза: Постмодерний період. Київ: ВЦ “Академія”, 2008.
49. Хархун В. Соцреалістичний канон в українській літературі: генеза, розвиток, модифікації. Ніжин: ТОВ “Гідромакс”, 2009.